

Filozofie – obecný základ

Epistemologie

Putnam | **Mozek v kádí**

Představme si, že šílený vědec přinutil lidskou bytost (můžete si představit sami sebe) k operaci, při níž vyňal z těla mozek dané osoby (váš mozek) a umístil ho do kádě s výživou, která udržuje mozek při životě. Nervová zakončení připojil k super-vědeckému počítači, který v osobě, již mozek patří, vzbuzuje přelud, že vše je jako obvykle. Zdá se jí, že existují lidé, věci, obloha atd., ve skutečnosti ale vše, co dotyčná osoba (vy) vnímá, je výsledkem elektronických impulzů přenášených z počítače do nervových zakončení. Počítač je natolik pokročilý, že pokusí-li se osoba zvednout ruku, zpětná vazba z počítače vyvolá “vidění” a “cítění” zdvižené ruky. Navíc může šílený vědec změnou programu podle libosti vyvolat v oběti “zkušenost” (či halucinaci) spojenou s jakoukoli situací nebo prostředím. Rovněž může vymazat vzpomínku na operaci mozku, takže si oběť bude myslet, že je v daném prostředí odjakživa. Oběti se dokonce může zdát, že právě sedí a čte toto vyprávění o zábavné, avšak zcela absurdní hypotéze, že někde žije šílený vědec, jenž přemísťuje lidské mozky z těl do kádí s výživou, která udržuje tyto mozky naživu.

Descartes | **Rozprava o metodě**

První bylo, nepřijímat nikdy žádnou věc za pravdivou, již bych s evidencí jako pravdivou nebyl poznal: tj. vyhnout se pečlivě ukvapenosti a zaujatosti; a nezahrnovat nic víc do svých soudů než to, co by se objevilo tak jasně a zřetelně mému duchu, abych neměl žádnou možnost pochybovat o tom.

Druhé, rozdělit každou z otázek, jež bych prozkoumával, na tolik částí, jak je jen možno a žádoucí, aby byly lépe rozřešeny.

Třetí, vyvozovat v náležitém pořadí své myšlenky, počínaje předměty nejjednoduššími a nejsnáze poznatelnými, stoupaje povlovně jakoby se stupně na stupeň až k znalosti nejsložitějších, a předpokládaje dokonce i řád mezi těmi, jež přirozeně po sobě nenásledují.

A poslední, činit všude tak úplné výčty a tak obecné přehledy, abych byl bezpečný, že jsem nic neopominul.

Gettier | **Mince v kapse**

Předpokládejme, že Smith a Jones se ucházejí o jisté pracovní místo. Předpokládejme také, že Smith má silný důvod být přesvědčen o následující konjunkci:

(d) Jones získá onu práci a Jones má v kapse 10 mincí.

Smithovým důvodem pro (d) může být třeba ředitelovo ujištění, že místo nakonec získá Jones, a také, že před deseti minutami sám Smith přepočítal mince v Jonesově kapse. Z propozice (d) vyplývá:

(e) Ten, kdo získá onu práci, má v kapse deset mincí.

Předpokládejme, že Smith si je vědom, že (e) vyplývá z (d), a přijímá (e) na základě silně zdůvodněného (d). V takovém případě je Smith zdůvodněně přesvědčen o pravdivosti (e).

Dále si však představme, že ačkoli o tom teď neví, práci dostane sám Smith. A Smith rovněž neví, že on sám má v kapse deset mincí. Propozice (e) je pak pravdivá, přestože je nepravdivá propozice (d), z níž Smith (e) vyvodil. V našem příkladu jsou tedy splněny všechny následující podmínky: (i) (e) je pravdivá, (ii) Smith je přesvědčen, že (e) je pravdivá, a (iii) Smith je zdůvodněně přesvědčen, že (e) je pravdivá. Je však rovněž zřejmé, že Smith neví, že (e) je pravdivá. Jelikož (e) je pravdivá jen kvůli počtu mincí ve Smithově kapse, přičemž Smith neví, kolik mincí v kapse má, a své přesvědčení, že (e) zakládá na počtu mincí v Jonesově kapse, neboť se chybně domnívá, že práci získá Jones.